

З ІСТОРІЇ АРХІВНОЇ СПРАВИ

УДК 930.25:94(477)

Олександр Гаранін

ФУНДАЦІЯ РАДИ ДИРЕКТОРІВ ЦЕНТРАЛЬНИХ ДЕРЖАВНИХ АРХІВІВ УКРАЇНИ ЗА ДОКУМЕНТАМИ ЦДАВО УКРАЇНИ (до 25-ї річниці з часу створення)

Вперше публікуються документи про створення Ради директорів центральних державних архівів України. Джерелом інформації виступають наказ Головного архівного управління при Раді міністрів УРСР від 30 березня 1989 р. та положення про Раду директорів центральних державних архівів УРСР, у яких відображено пошук шляхів демократизації архівної галузі у період перебудови. Зазначені документи зберігаються у фонді Головного архівного управління при Раді міністрів Української РСР, (м. Київ) Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України.

Ключові слова: Національний архівний фонд, Укрдержархів, архівні установи, історія України.

Впервые публикуются документы о создании Совета директоров центральных государственных архивов Украины. Источником информации выступают приказ Главного архивного управления при Совете министров УССР от 30 марта 1989 г. и положение о Совете директоров центральных государственных архивов УССР, в которых отражен поиск путей демократизации архивной отрасли в период перестройки. Указанные документы хранятся в фонде Главного архивного управления при Совете министров Украинской ССР, (г. Киев) Центрального государственного архива высших органов власти и управления Украины.

Ключевые слова: Национальный архивный фонд, Укргосархив, архивные учреждения, история Украины.

In the article for the first time are published the documents on the foundation phase of the Board of Directors of the Central State Archives of Ukraine. The sources of information are the Order of the Chief Archival Administration under the Council of Ministers of the UkrSSR, since March 30, 1989, and the Application to the Order, which contains provisions on the Board of Directors of the Central State Archives of the UkrSSR. The submitted documents depict solutions for democratization of the archival branch of therestructuring period. These documents are stored in the archives of the Chief Archival Administration under the Council of Ministers of the UkrSSR (the City of Kyiv) in the Central State Archives of the Higher Authorities and Government of Ukraine.

Key words: the National Archival Holdings, the State Archival Service of Ukraine, archival institutions, the history of Ukraine.

© Олександр Гаранін, 2013

При дослідженні еволюції архівної справи в Україні важливим джерелом для розуміння її історії виступають не лише документи, що засвідчують офіційну діяльність центрального органу виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства (далі – ЦОВВ) або діяльність окремих архівних установ, але й документи, що стосуються громадської активності українських архівістів та відповідних дорадчих органів, до складу яких входили керівники архівних установ та/або найкращі фахівці-архівісти. Одним із таких дорадчих органів, що виник на зламі епох між радянською та незалежною Україною стала Рада директорів центральних державних архівів України (далі – Рада директорів).

У березні 2014 р. минуло 25 років з часу оголошення наказу Головного архівного управління при Раді міністрів УРСР про створення Ради директорів центральних державних архівів УРСР.

Час, що минув, надає досліднику історії архівної справи України достатньо підстав спробувати проаналізувати доцільність утворення одного із дорадчих органів українських архівістів. Саме в актуалізації знань про цей дорадчий орган вбачається мета публікації.

Створення Ради директорів у 1989 р. було яскравим прикладом однієї із спроб демократизації архівної справи. Головною прикметою часу став механізм обрання голови Ради відкритим голосуванням простою більшістю голосів її членів. Рада директорів створювалася з метою вдосконалення управління архівними установами республіканського підпорядкування, підвищення рівня їх самостійності у вирішенні питань виробничої діяльності і соціального розвитку. Уявити існування подібної інституції в радянській системі демократичного централізму до 1985 р. досить важко.

Аналізуючи еволюцію Ради директорів від заснування до сьогодення, ми змушені констатувати, що основні програмні засади діяльності Ради, що були викладені у кількох редакціях Положення про Раду, залишилися декларативними. Спробуємо розібратися, чому так сталося.

З одного боку, зрозуміло, що з 1989 р. значних змін зазнала суспільно-політична формація та нормативно-правова база українських архівістів. Втратили свою актуальність популярні суспільні гасла кінця 80-х рр. ХХ ст. на зразок «гласності у колективах», «соціалістичного змагання», а дефініція «Державний архівний фонд СРСР» була замінена на визначення «Національний архівний фонд України». В Україні було прийнято закон «Про Національний архівний фонд та архівні установи» та створено кілька нових центральних державних архівних установ. Водночас, у кожній наступній редакції Положення про Раду директорів ми бачимо зменшення повноважень цієї Ради на користь ЦОВВ, навіть незважаючи на те, що сам керівний орган архівною справою з початку 90-х рр. ХХ ст. і до сьогодення поступово втрачав статус. Все це разом не сприяло розвитку головних ідей, що були закладені у 1989 р. авторами проекту створення Ради директорів.

Констатуємо, що на сьогоднішній день Рада директорів не дотримується більшості бюрократичних процедур, прописаних у положенні про

неї. Так, переважно не ведуться протоколи засідань Ради, Голова Ради не призначає секретаря Ради із співробітників свого архіву тощо. Проте, фактично Рада працює та приймає рішення на користь архівної справи, тобто все ж таки виступає неформальним дорадчим органом.

Отже, сучасному керівництву Укрдержархіву та директорам центральних архівних установ необхідно відповісти самим собі на питання: чи потрібне існування Ради директорів у тому вигляді, в якому вона існує зараз де-факто чи потрібно повернутися до бюрократичних процедур, прописаних у Положенні про Раду? На думку автора публікації, цей орган має існувати в будь-якому випадку і надалі, оскільки неодноразово доказав свою практичну дієвість.

Нижче публікуємо тексти згадуваних документів. При публікації збережено всі їх граматичні, орфографічні та стилістичні особливості.

№ 1

НАКАЗ ГОЛОВНОГО АРХІВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИ РАДІ МІНІСТРІВ УРСР ПРО СТВОРЕННЯ РАДИ ДИРЕКТОРІВ ЦЕНТРАЛЬНИХ ДЕРЖАВНИХ АРХІВІВ УРСР

30 березня 1989 р., м. Київ

На підставі рішення колегії Головархіву УРСР від 24.03.[19]89 з метою подальшого вдосконалення управління архівними установами республіканського підпорядкування, підвищення їх самостійності у вирішенні питань виробничої діяльності і соціального розвитку

наказую:

1. Створити Раду директорів центральних державних архівів УРСР, розташованих у м. Києві, та установ, що їх обслуговують, у складі директорів: ЦДАЖР УРСР т. Яковлевої Л. В., ЦДІА УРСР у м. Києві т. Гісцової Л. З., ЦДАКФФД УРСР т. Коваленка О. М., ЦДАМЛМ УРСР т. Крячка М. І., ЦЛМРД ЦДА УРСР т. Петренко Е. А., ДЕКС ЦДА УРСР т. Кокодзєя І. П., головного бухгалтера Централізованої бухгалтерії ЦДА УРСР т. Проскунової Л. О., завідувачої НДБ ЦДА УРСР т. Сусло Т. Д.

2. Затвердити Положення про Раду директорів ЦДА УРСР, розташованих у м. Києві, та установ, що їх обслуговують (додається).

3. Доручити заст[упнику] начальника Головархіву УРСР т. Кузьменку В. В. та відділу організаційно-планової і науково-методичної роботи Головархіву УРСР (т. Новохатський [К. Є.]) організувати перше засідання Ради по виборах її голови.

Начальник Головного управління

Б. В. Іваненко

Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України), ф. 14, оп. 2, спр. 3534, арк. 47.

№ 2

ПОЛОЖЕННЯ ПРО РАДУ ДИРЕКТОРІВ ЦЕНТРАЛЬНИХ
ДЕРЖАВНИХ АРХІВІВ УРСР

30 березня 1989 р., м. Київ

Додаток до наказу Головархіву
УРСР від 30.03.[19]89 № 21

1. Рада директорів створюється з метою вдосконалення управління архівними установами республіканського підпорядкування, обговорення найважливіших науково-методичних і практичних питань їх роботи.

Рада директорів є дорадчим органом. До складу Ради входять директори ЦДА УРСР, розташованих у м. Києві, а також керівники архівних установ, що їх обслуговують. В основі діяльності членів Ради є прагнення до консолідації зусиль на засадах взаєморозуміння, конструктивний підхід до розв'язання питань.

2. Рада директорів обирає з свого складу голову відкритим голосуванням більшістю голосів строком на 1 рік. Голова Ради призначає секретаря із складу працівників свого архіву.

3. Рада у своїй діяльності керується законодавством СРСР і УРСР, Положенням про Державний архівний фонд СРСР, наказами, рішеннями колегій та вказівками Головархіву СРСР і Головархіву УРСР, а також цим Положенням, яке затверджується начальником Головного архівного управління при Раді Міністрів УРСР.

4. Основними завданнями Ради є:

вдосконалення управління ЦДА УРСР;

поліпшення умов зберігання документів;

зміцнення і раціональне використання матеріально-технічної бази, поліпшення фінансово-господарської діяльності;

координація діяльності по основних напрямках роботи, зміцнення ділових контактів між архівами, організація спільних заходів і посилення обміну досвідом роботи;

поліпшення умов праці працівників, соціальний розвиток колективів, розвиток соціалістичного змагання.

5. Відповідно до завдань Рада:

розглядає питання і подає пропозиції про вдосконалення взаємовідносин архівних установ республіканського підпорядкування з Головархівом УРСР, підвищення ролі ЦДА УРСР як республіканських науково-методичних центрів профілю своєї документації, вдосконалення системи планування і звітності, структури установ, розвиток демократизації, гласності у колективах, організацію атестації працівників і виборів керівного складу, роботу рад трудових колективів, дирекцій, інших дорадчих органів;

обговорює питання вдосконалення умов зберігання документів, підвищення якості робіт по поліпшенню фізичного стану документів у ЦЛМРД ЦДА УРСР;

розглядає питання забезпечення ЦДА УРСР необхідним обладнанням і технікою, раціонального використання приміщень та обладнання, проведення реконструкції та ремонтів приміщень, поліпшення матеріально-технічного забезпечення та господарчого обслуговування, благоустрою території; надає допо-

могу у впровадженні в архівних установах республіканського підпорядкування нових умов господарювання, бере участь у підготовці матеріалів про підсумки фінансово-господарської діяльності для розгляду на засіданнях колегії Головархіву УРСР;

погоджує основні об'ємні планові показники ЦДА УРСР, ЦЛМРД ЦДА УРСР і НДБ ЦДА УРСР, організує і проводить спільні наради, конференції, виставки, семінари підвищення кваліфікації працівників, сприяє обміну планами роботи дирекцій, рад, заслуховує працівників про найбільш цікавий досвід роботи;

розглядає спільні питання поліпшення умов праці, відпочинку і харчування працівників, реалізації спільних заходів планів соціального розвитку колективів, заслуховує повідомлення представників архівних установ про розв'язання цих питань, обговорює питання організації соціалістичного змагання, заохочення його переможців;

обговорює за дорученням Головархіву УРСР проекти законодавчих, нормативно-методичних документів, а також пропозиції працівників архівних установ з питань розвитку архівної справи.

6. Рада має право:

подавати пропозиції керівництву Головархіву УРСР про поліпшення управління архівними установами республіканського підпорядкування, розгляд питань на засіданнях колегії Головархіву УРСР;

самостійно розв'язувати у необхідних випадках питання, що стосуються оперативної діяльності двох або декількох архівних установ і не потребують втручання Головархіву УРСР;

запрошувати для обговорення питань спеціалістів ЦДА УРСР, архівних установ, що їх обслуговують, Головархіву УРСР, а також директорів держархівів Київської області, м. Києва, Літературно-меморіального будинку-музею О. С. Корнійчука;

доручати членам Ради або за їх дорученням працівникам архівних установ, які вони представляють, знайомитись з станом роботи по обговорюваних питаннях у ЦДА УРСР, Головархіву УРСР, інших архівних установ республіканського підпорядкування (за погодженням з відповідними працівниками цих установ).

7. На членів Ради покладаються обов'язки готувати матеріали для розгляду, брати активну участь у їх обговоренні, виконувати доручення Ради, контролювати виконання рекомендацій Ради.

8. Рада проводить засідання по мірі необхідності, але не рідше одного разу на квартал. Порядок денний визначається на засіданнях. Засідання оформлюються протоколами. Робота по підготовці засідань Ради і ведення протоколів здійснюються її секретарем.

Рада приймає рекомендації, які фіксуються у протоколі і надсилаються архівним установам для виконання. Рада працює в умовах гласності. Рекомендації, що торкаються інтересів працівників, оголошуються у трудових колективах.

На засіданнях Ради щорічно підводяться підсумки її роботи.

ЦДАВО України, ф. 14, оп. 2, спр. 3534, арк. 48-50.